

Uchwała Komitetu Nauk Geograficznych PAN w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o Polskiej Akademii Nauk

Komitet Nauk Geograficznych PAN (KNG PAN), skupiający środowisko polskich geografów w dwóch dyscyplinach: geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna oraz nauki o Ziemi i środowisku przyjmuje następujące stanowisko wobec zapisów projektu ustawy o zmianie ustawy o Polskiej Akademii Nauk ogłoszonych w dniu 15 lipca 2024 r., w zakresie funkcjonowania komitetów naukowych:

1. Jesteśmy zdecydowanie przeciwni ingerencji w wybór członków komitetów naukowych poprzez odgórne wskazywanie osób przez różne instytucje centralne i zewnętrzne. Podważa to autonomię i niezależność środowiska badaczy. Członkowie komitetów powinni być wybierani przez środowisko naukowe, bo tylko wtedy mają możliwość wypowiedzenia się w jego imieniu. System mianowania członków Komitetów przez nawet szacowne gremia zasadniczo obniża ich rangę.
2. Nie jest zasadne ocenianie komitetów PAN w cyklu dwuletnim, gdyż przyjmowane plany działalności są zwykle wieloletnie, na całą kadencję.

Ponadto uważamy, że w nowej ustawie o PAN winny być uwzględnione inne ważne kwestie dotyczące komitetów naukowych:

1. Merytoryczną rolą komitetów PAN powinno być inspirowanie działań badawczych, kluczowych dla rozwoju poszczególnych dziedzin nauki, w tym także tworzenie ich podstaw metodologicznych i metodycznych. Tymczasem ustawa nie stabilizuje i nie zapewnia poprawy działalności komitetów PAN w tym zakresie, dotyczy to zwłaszcza jej wymiaru finansowego (obecne finansowanie komitetów jest na poziomie 1-2% całości budżetu PAN).
2. Ustawa nie usuwa innych poważnych problemów w działalności Komitetów, takich jak rzeczywisty wpływ doradczy i konsultacyjny w obszarze nauki i sfery publicznej, związany zwłaszcza z formułowaniem kierunków polityki naukowej, wpływem na wybór zespołów eksperckich i doradczych, związanych z organizacją i finansowaniem nauki (a także sfery publicznej, gospodarki), ewaluacją nauki, oceną wydawnictw i czasopism. Komitety naukowe nie mają też większego oddziaływania na całość prac Akademii, w tym wybór członków korporacji PAN zgodnie z potrzebami i aspiracjami poszczególnych dyscyplin.
3. W zmianie ustawy o PAN potrzebne jest silniejsze systemowe powiązanie komitetów naukowych PAN z analogicznymi stowarzyszeniami naukowymi, a także komitetami problemowymi. Niezbędne są ułatwienia i zachęty na rzecz wzajemnej współpracy różnych środowisk naukowych, społecznych i zawodowych. Powinno to sprzyjać integracji i współpracy, a ograniczać rozpraszanie sił i konkurencję.

Równocześnie solidaryzujemy się z uchwałami i stanowiskami innych komitetów naukowych PAN wobec proponowanych zmian w ustawie o PAN. Protestujemy również przeciwko unieważnieniu wyników wyborów z listopada 2023 r. Proponowane zmiany w ustawie podważają i niweczą 70-letni dorobek komitetów oraz demokratyzację życia naukowego nie tylko w obrębie PAN, ale również w całym kraju. Prowadzą do marnotrawienia olbrzymiego kapitału intelektualnego oraz dalszej marginalizacji nauki w Polsce.

W głosowaniu nad uchwałą wzięło udział 15 osób, za przyjęciem było 15 osób, wstrzymało się 0 osób, przeciwnych było 0 osób.

Prof. dr hab. Zbigniew Zwoliński
Przewodniczący Komitetu Nauk Geograficznych PAN